

ΠΡΩΤΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΔΥΟ ΜΕΓΑΛΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ

(Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ μυθιοτόρημα τοῦ FELIX HUCH «Ο νεαρός Μπετόβεν».

Ἦταν ἡ πρώτη μέρα τῶν Χριστουγέννων τοῦ 1790. Ὁ Λουδοβίκος εἶχε ἐτοιμάσει στὸν πατέρα καὶ στ' ἀδελφὰ του μιά μικρὰ γιορτὴ ἄκροφ, χωρὶς καλὰ καλὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσουν, πῆσαν τὰ δῶρα τους καὶ φῶγαν κ' ἑλας ἀπὸ τ' ἀπόγεμα.

Τώρα καθάταν μόνος τὸν τὸ παράθυρο καὶ παρακολουθοῦσε τὸ χιόνι ποῦ ἔπερε καὶ ποῦ ὁ ἄνεμος τὸ ἔσπρωγε πάνω στὰ τζάμια. Σκοτεινίσαε, σκώθηκε κ' ἄναψε τὴν λάμπα. Ἡ ματιὰ του ἔπεσε ἐπάνω στὴν εἰκόνα τοῦ παπποῦ. Χθές ποῦ εἶχαν κλείσει δεκαεφτά χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατό του, τὴν εἶχε στολίσει μὲ μικρὰ κλαριά ἀπὸ ἑλατο. Σοβαρῆ, συγκρατημένη ἀλλὰ καὶ γεμάτη καλωσύνη, τὸν κυττοῦσε.

«Ἄ! παπποῦ!» ἀναστήναε, «ἂν εἶχες ζήσει περισσότερο τότε θὰ εἶχαν ἔρθει δλα ἄλλοιόσ!»

Ἡ πόρτα τοῦ σπιτιοῦ ὄνοιε διάπλατη, βιαστικὰ βήματα ἀνέβαιναν τὴ σκάλα, χτυποῦσαν στὴν πόρτα καὶ πρὶν προφθάσει ὁ Λουδοβίκος νὰ φωνάξῃ ἐπερῶστε!» στεκόταν κ' ἑλας ὁ Neefe ὁ δάσκαλόσ του σὸ δωμάτιο, λαχανισμένος.

«Louis!» φώναξε ἀναπνέοντας γρήγορα, «ἕνα μεγάλο νέο! Ξέρεις ποιὸς ἔφτασε στὴ Βόννη; ὁ Haydn! Δέν εἶναι ἕνα θαυμάσιο Χριστουγενιότικο δῶρο; Κι' ὁ ἴδιος ὁ Χριστοῦλης νὰ ἔρχοταν—μὰ δὲ θέλω ν' ἄμαρτηώ. Τώρα λοιπὸν πρόσεξε, Louis! τί θὰ κάνουμε τώρα; γιατί μὲνι μονάχα αὔριο εἰδῶ, μεταῦριο ἔξακολουθεῖ τὸ ταξίδι του γιὰ τὸ Λονδίνο. Δόσε μου λοιπὸν μιά καλὴ συμβουλή! Κάπως πρέπει νὰ τὸν γιορτάσομε!»

«Θὰ ἔπερε νὰ παίζομε κάτι δικὸ του», ἀπάντησε ὁ Λουδοβίχ ἴσως μὰ λειτουργία!»

«Ἄχ, ὄχι παιδί μου!» ἐκλάωθηκε ὁ Neefe «ἀκούεις νὰ λείπει μ' ἄδεια κ' ἔκεινος ὁ Luchies; κ' ἔτσι ἀπροετοιμαστο! Δέ θέλω μὲ κανένα τρόπο νὰ γίνω ρεζίλι μπροστά στοῦ Haydn!».

«Ξέρτε τί νὰ κάνουμε κύριε Neefe; Νὰ φωνάξομε γρήγορα γρήγορα τὴ χορωδία καὶ τὴν ὀρχήστρα καὶ νὰ κάνουμε δοκιμὴ!» «Σήμερα, Χριστουγενιότικα; Θὰ δῆς μούτρα ποῦ θὰ κάνουμε ἂν δέν τὸς ἀφήσομε νὰ φῶνε μ' ἡσυχία τὴν ψητὴ τους χῆνα!»

«Ἄ μὴ! Σὰν ἀκούσαε πῶς θὰ τραγουδήσοῦν αὔριο μπροστά στοῦ Haydn, δὲ θὰ τοῦς περάξῃ νὰ φῶνε μιά φορὰ καὶ κρῶο τὸ ψητό τους.» Ἔτσι ἔγινε σύμφωνο μὲ τὴν πρόταση τοῦ Λουδοβίχ. «Ὅλοι ἦταν εὐχαριστημένοι, ὄλα πῆγαν καλὰ κ' ἔπειτα ἀπὸ μιά ὥρα ὁ Νέφε ἔκλεισε κ' ὄλας τὴν παρτιτούρα λέγοντας: "Ἄν δέν τ' ἀρέσει ἔτσι, ἄς τὰ καταφέρῃ ἑκείνος καλύτερα.»

Τὸ ὄλλο πρωὶ ἡ Μητρόπολις ἦταν γεμάτη ἀπὸ ἕνα εὐλαβικὸ πλήθος. Λίγο πρὶν ἀρχίσῃ ἡ Λειτουργία, μῆκε ὁ Haydn μὲ τὸ σύντροφο ποῦ ταξιδιοῦ τοῦ βιολιστῆ Σάλομον ἀπὸ τὴ Βόννη. Ὡ μὲνι ἀντήχησαν ὀ

πρῶτοι τόνοι ἔφεξε ἀπάλὰ τὸ ἥμερο, γεμάτο καλωσύνη πρόσωπο του. Ὁ μουσικὸς, ἐμψυχωμένοι ἀπὸ τὴν παρουσία τοῦ συνθετῆ, ὄσαν ὄλη τους τὸς τὴν ψυχῆ, καὶ ὄταν ἔβωσαν ὀ τελευταίοι τόνοι, ὁ Νέφε ἔκνησε τὸ κεφάλι του ἰκανοποιημένος. Ἐνας αἰλικὸς ἔπερσε βιαστικὸς ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ πλῆθος καὶ παρακάλεσε τὸ Haydn νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ στοῦ ὀρατόριο. Ἐκεῖ στεκόταν ὁ ἴδιος ὁ Πρίγκηψ—Ἐκλέκτορ καὶ τὸν ἐγαρήτρησε μὲ μεγάλην ἔγκαρδιότητα. Ἔπειτα γύρισε πρὸς τοῦς μουσικὸς: «Σὰς παρουσιάζω στοῦ Haydn, ποῦ τόσο βαθεῖα θαυμάσι!» «Ὅλοι ἦρθαν κοντὰ στοῦ Διδάσκαλο καὶ ἔνοιωσαν μιά μεγάλη χαρὰ ἀπὸ τὰ καλὰ του λόγια. Γιατί, κ' ἂν δέν εἶχε ὄκνη φθάσει σὸ ὕψος τῆς δόξας του, εἶχε ὄμως ἦδη, τὴ φῆμη ἑνὸς ἀπὸ τοῦς πρώτους συνθετῆς τῆς ἐποχῆς του. Ὁ Λουδοβίχ στεκόταν παρῶμα καὶ παρατηροῦσε ψυχραίος τὸν Haydn. Μὲ τί καλωσύνη κυττοῦσαν αὐτὰ τὰ ἥμερα καταστὰν μῆτια μέσα ἀπὸ ἕνα πρόσωπο ποῦ δέν ἦταν καθόλοο ὠραίο ἀλλὰ ὄτε καν σημαντικό! Τὰ χαρακτηριστικὰ του ἀντικαθρέφτιαν εὐλάβεια καὶ μιά μεγάλη ἀγάπη γιὰ τὸν ἀνθρώποιο.»

Στὸ πανδοχεῖο του βρῆκε ὁ Haydn ἕνα πανηγυρικὰ στρωμένο τραπέζι, ποῦ τὸν περιέβαιναν δέκα ἀπὸ τοῦς καλύτερους μουσικὸς: αὐτὸ τὸ εἶχε ὀργανώσει ὁ Πρίγκηπος. Μὲ ἔξαιρετικὸ κέφι ἐκάθισαν στοῦ τραπέζι. Ὁ Νέφε, ποῦ εἶχε τὴν τιμὴ νὰ καθῆσθαι πλάι σὸ διὰσσημο ξένο, δέν ἔχασε τὴν εὐκαρία νὰ τοῦ μιλῆσῃ γιὰ τὸ Λουδοβίχ, ποῦ τὸν ὄνομαξε μὲ ὕπερφῶνα μαθητῆ του. Ὁ Haydn μὲ ἔνδιαφέρον κύταξε τὸ νέο μὲ τὰ μαῦρα μαλλιά καὶ τὸν κάλεσε, μόλις τελείωσε τὸ δειπνο, νὰ ἔρθῃ νὰ καθῆσθαι κοντὰ του.

«Κύριε van Beethoven» ἄρχισε, «ὁ δάσκαλόσ σας μοῦ εἶπε πολλὰ καλὰ γιὰ σὰς» θὰ σὰς ἔνοχλοῦσε ἂν σοῦς παρακάλεσω νὰ μοῦ βεῖξετε μιά ἀπὸ τίς συνθέσεις σας;»

«Κύριε Kapellmeister, δέν ἔχω κάμει ὄκνη τίποτε ποῦ θὰ μπορούσαν νὰ σοῦς παραποιάσω.»

«Ἐ, αὐτὸ πάλι!» φώναξε ὁ Νέφε. Βεβαία τὸ καταλαβαῖνω, Louis' ἀλλὰ δέν ἀξίζει κ' ἡ μεγάλη μετριοφροσύνη! Τώρα κάνε μου τὴν χάρη, πῆγαινε σπῆτι σου καὶ φέρε τὴν καντάτα—τὴν πένθυμη καντάτα ἔνωσο βεβαία. Σ' ἔνα τέτατρο μπορεῖς νὰ ἔσαι πάλι πίσω.» «Πραγματικὰ, θὰ μοῦ κἄνη χαρὰ!» εἶπε ὁ Haydn' «δὲ θὰ τὸ ἔλεγα ἂν δέν ἦταν ἀληθινὰ ἔτσι.»

Ὁ Λουδοβίχ ἔπερσε λοιπὸν σὸ σπῆτι του καὶ ὀ λίγο εἶχε γυρίσει μὲ τὸ ἔργο του. Ὁ Haydn τὸ πῆρε καὶ διάβασε τὸν τίτλο. «Γιὰ τὸ θάνατο τοῦ Ἰωσήφ τοῦ δευτέρου» εἶπε μὲ κατάνυξη σχεδόν. «Αὐτὸς ἀληθινὰ τὸ δέξῃ κ' αὐτὸ μὲ διαθέτει ἀμέσως ἐνοικοῖα γιὰ σὰς.» Ἔπειτα ἐκύτταε τὸ ἔργο μὲ προσοχὴ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὄς τὸ τέλος.

«Έχετε παρα πολύ ταλέντο» άρχισε έπειτα. Τό κείμενο είναι—δέ φαντάζομαι κανέναν από τους παρόντες—Ιωσήφ ο Μέγας, πατήρ άθανάτων πράξαι—“Αν τ' άκου ο καλός μου τόσο άπλός Αυτοκράτορας θά γούριζε στον τάφο του! Άλλά ή μουσική σας, Κύριε van Beethoven είναι κάθε άλλο παρά κούφια: είναι άπληκ ή μεγαλόψυχη όπως ήταν έκείνος για τον όποιο την έγράψατε. Άπλη! άλλα μεγάλη! Αυτό άγαπω έγω και πρέπει να τ' άγαπάη κάθε άληθινός καλλιτέχνης, Σας έρχονται μέ άφθονία οι μελωδίες, κι' αυτό είναι τό πρώτο δείγμα του γεννημένου μουσικού. Ή ένορχήστρωσή σας έχει συχνά μεγάλη γοητεία. Γνωρίζετε στην έντέλεια την όρχήστρα και έξερτε επίσης γενικά τί μπορείτε να ζητήσετε από τους τραγουδιστές. Άν ίσως πρέπει να κάω και τίς παρατηρήσεις μου, τότε θά μπορούσε σέ μερικά μέρη ή πορεία τής μελωδίας να είναι φυσικότερη, ή μετατροπή σωστότερη. Τις φωνές μου φαίνεται κάπου κάπου, ακ να τίς έχετε συλλάβει σάν όργανα και σά να έχετε εκ τών ύστερων προσθέσει από κάτω τό κείμενο. Αυτό βέβαια έπηρεάζει όσχημα τή σωστή προσοδία και τέτοια μέρη είναι δύσκολο να τραγουδηθούν καλά. Άλλά άκριβός αυτό τά λάθη μου δείχνουν ότι άκολουθείτε τό δικό σας δρόμο. Δέ θέλετε να παρουσιάζετε περισσότερο από έκείνο που είσθε, κι' αυτό μά τό Θεό δέν είναι λίγο.»

Τώρα όμως ο Νέφε δέ μπορούσε να συγκρατηθή περισσότερο. «Κύριε Kapellmeister,» έέσπασε, «ορκίζομαι στό Θεό, πώς θά μπορούσα να ύπογράψω κάθε σας λέξη! Έχετε τήν καλασύνη να μέ συγχωρήσετε, δέ θά ήθελα βέβαια να βάλλω τήν κρίση μου πάλι στή δική σας, άλλα είμαι πολύ εύχυσμένος που άναγνωρίζετε έτσι τό δρομά. Πάντα τό έλεγα, πώς θά γίνη κάτι τό έκαιρετικό και ή μεγαλύτερή μου περηφάνεια είναι πώς είμαι δάσκαλος του!»

«Δέν είχε καθόλου κακό δάσκαλο» ειπε ο Haydn χαμογελώντας: «τό δρομά Νέφε τό έκτιμοιον παντού όπου ζερόν τι θά πη μουσική.»

“Α, Κύριε Kapellmeister,» άπάντησε ο Νέφε ντροπασμένος: «πραγματικά δάν άξιζω μία τέτοια τιμή: κανένας δέν έξερει καλύτερα από μέ πώς δέ μπορώ να μάθω πιά τίποτε στό Louis. Γι' αυτό κι' όλας είχε πάει στό Mozart στή Βιέννη, δυστυχώς όμως για πολύ λίγο καιρό.» «Έιχατε πάει στό Mozart;» ειπε έκπληκτος ο Haydn. Έκόμπιασε και κύταξε για μία στιγμή μπροστά του. Είχα ένα δύσκολο άποχαιρετισμό από τό Mozart. ‘Ο φίλος μας Σάλομον ήθελε να τόν πείση να έρθη μαζί μας στήν Άγγλία κι' άν είχε πη τό ναί θά καθόταν τώρα ανάμεσά μας. Πότε είσατε μαζί του;» ειπε γυρίζοντας πάλι προς τό Λουδνβίχ.

«Έδω και τρία χρόνια.»

«Πόσων χρονών είσατε τότε;»

«Δεκαπέντε χρονών.»

‘Ο Haydn έχαμογέλασε. Τότε ήσαστε λιγάκι πολύ νέος γι' αυτόν. ‘Ο Mozart είναι ό μεγαλύτερος συνθέτης που έχει σήμερα ό κόσμος. Κι' άν δέν είχε τίποτε άλλο γράφει έξω από τά κουαρτέτα του για έγχορδα, και μόνο άπ' αυτά θά ήταν άθάνατος. Συχνά μέ κολακεύουν οι φίλοι μου πώς έχω μία δική μου μεγαλοφύα, άλλα αυτός στέκει πολύ φηλότερα από μέ. Είμαι

είκοσιτέσσερα χρόνια γεροντότερός του άλλα ούτε και ένα έργο του δέν έτυχε ν' άκούσα ως τα σήμερα που να μην έχη κάτι να μέ διδάξη. ΊΝά αυτή τήν άποψη είναι ένας άσύγκριτος δάσκαλος. Άλλά μόνο άπ' αυτή τήν άποψη. Έκείνο που έχτε προπαντός ανάγκη—μία μεθοδική μόρφωση στήν άντίστιξη—δέ θά μπορούσατε να τό έχετε ποτέ από τό Mozart: είναι άπλουστατα πολύ μεγαλοφυής να μπορέσει να διδάξη. Ποτέ δέν ύπήρξε δουλειά τής μεγαλοφυίας να καθοδηγήση ένα μαθητή στους ζηρούς κανόνες τής τέχνης. Τόν Mozart τόν πλημμυρίζουν άδιάκοπα οι μελωδίες. ‘Όταν τρώη και πίνη, συνθέτει, συνθέτει όταν παίζη μιλλιάδρω ή όταν διαβάζη τήν έφημερίδα: κι' όταν διδάσκη και τότε άκόμη συνθέτει. Δέν τό παρατηρήσατε και μόνοι σας;» «Ναι» ειπε ο Λουδνβίχ, «οι σκέψεις του συχνά ήτανε κάπου άλλο.»

«Όταν όμως γίνετε κάπως μεγαλύτερος» έξακολούθησε ο Haydn, «από τή συναναστροφή που θά έχετε μαζί του, από τήν έπαφή με τή μεγαλοφυία του μπορείτε να έχετε μία άνυπολόγητη ωφέλεια. Άλλά για τή θεωρία χρειάζεστε έναν άλλο δάσκαλο. Νομίζω πως πρέπει να οās συστήσω τόν Albrechtsberger στή Βιέννη: είναι ένας βαθειά μορφωμένος θεωρητικός και μπορείτε να μάθετε άπ' αυτόν ότι οās λείπει άκόμα. Κρίμα, πώς έγω φύωγα τώρα για τήν Άγγλία κι' ό Θεός μονάχα ξέρει πότε θά ξαναγυρίσω. Άλλοιώς θά οās έλεγα: ‘Έλατέ σέ μένα! Θά ήτανε μία χαρά για μέ να σας βοηθούσα να προχωρήσετε. Άς ποιμε τώρα στήν ύδεια σας και στό μέλλον σας!»

«Νά ζήση ό άγαπητός και σεβαστός από όλους μας μαέστρος Haydn!» φώναξε ένθουσιασμένος ο Νέφε. ‘Όλοι σηκώσαν τά ποτήρια τους και ήρθαν κοντά τό Διδάσκαλο για να τσουγκρίσουνε μαζί του δείχνοντας έτσι τήν ευγνωμοσύνη τους για τήν άναγνώριση που χάρισε σ' ένα δικό τους, σ' έναν που πίστευαν όλοι τους πως θά κάμη κάτι μεγάλο. ‘Ο Haydn άποχαιρέτωντας τον έσφιξε όλλη μία φορά μ' έγκαρδιότητα τό χέρι του Λουδνβίχ. «Λοιπόν, Κύριε van Beethoven, άν θέλη ό Θεός, καλή άντάμωση στή Βιέννη!»

Μετάφραση Α. Ε.